

ONA TILI VA ADABIET DARSARIDA RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI QO'LLASH METODLARI.

Abdullayeva Nargiza. Nasilloevna

Olmaliq shahar 1-son texnikumi

Ona tili va adabiyot fani katta o'qituvchisi, kafedra mudiri

Tel: 99-814-78-16

Annotatsiya: Mazkur maqolada ona tili va adabiyot darslarida raqamli ta'lim resurslaridan samarali foydalanishning metodik asoslari yoritilgan. Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish, adabiy asarlarni chuqurroq tahlil qilish hamda mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada raqamli resurslar asosida tashkil etilgan darslarning samaradorligi, ularning ta'lim sifati va motivatsiyaga ta'siri natijalar asosida yoritiladi.

Kalit so'zlar: ona tili ta'limi, adabiyot darslari, raqamli ta'lim resurslari, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, media savodxonlik, AKT.

Zamonaviy ta'lim tizimi jadal rivojlanib borayotgan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan chambarchas bog'liq holda takomillashmoqda. Ayniqsa, ona tili va adabiyot fanlarini o'qitishda raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini oshirish, nutq madaniyatini rivojlantirish va adabiy-estetik tafakkurni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. An'anaviy dars shakllari bilan bir qatorda elektron darsliklar, multimedia materiallar, interfaol platformalar va raqamli baholash vositalaridan foydalanish ta'lim jarayonini samaraliroq tashkil etish imkonini beradi.

Bugungi kunda o'quvchilar axborotni tez qabul qiluvchi va vizual materiallarga moyil bo'lib, bu holat ta'lim jarayonida raqamli metodlarni joriy

etishni taqozo etadi. Shu sababli, ona tili va adabiyot darslarida raqamli ta'lim resurslarini qo'llash metodlarini ilmiy asosda o'rganish dolzarb masala hisoblanadi.

Pedagogika va metodika sohasidagi tadqiqotlarda raqamli ta'lim resurslarining didaktik imkoniyatlari keng yoritilgan. Ilmiy manbalarda AKT vositalaridan foydalanish o'quvchilarning bilish faolligini oshirishi, mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirishi hamda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishi ta'kidlanadi.

Ona tili va adabiyot metodikasiga oid tadqiqotlarda elektron matnlar, audio va video yozuvlar, virtual kutubxonalar hamda onlayn test tizimlarining afzalliklari ko'rsatib berilgan. Shuningdek, media matnlar bilan ishlash orqali o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va media savodxonlikni shakllantirish mumkinligi ilmiy jihatdan asoslangan. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli resurslardan foydalanish faqat texnik jarayon emas, balki puxta metodik yondashuvni talab etadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli ta'lim resurslari (RTR) ona tili va adabiyot darslarini yanada qiziqarli, samarali va o'quvchilarga yaqinlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Raqamli vositalar yordamida o'qituvchi mavzuni chuqurroq ochib berishi, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashi va ularning raqamli savodxonligini rivojlantirishi mumkin. O'zbekiston ta'lim tizimida bu yo'nalish «Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasi va «Raqamli ta'lim» milliy platformasi (raqamlitalim.trm.uz) orqali qo'llab-quvvatlanmoqda. Ushbu portalda ona tili va adabiyot fanlari bo'yicha ko'plab tayyor multimedia materiallar, interaktiv darsliklar, testlar va boshqa resurslar mavjud.

Quyida ona tili va adabiyot darslarida raqamli ta'lim resurslarini
qo'llashning asosiy metodlari batafsil bayon etilgan.

Darsni rejalashtirish va tayyorlash bosqichida RTRdan foydalanish

- O'qituvchi dars mavzusiga mos raqamli materiallarni oldindan tanlaydi:
elektron darsliklar, PDF formatidagi adabiy matnlar, audio va video materiallar.

- Masalan, Alisher Navoiyning «Xamsa» asarini o'rganishda
raqamlitalim.trm.uz saytidagi tayyor prezentatsiyalar, muallif hayoti haqidagi qisqa
videolar yoki asar matnining elektron nusxasidan foydalanish mumkin.

- Google Docs yoki Microsoft Word Online vositalarida dars konspektini
tayyorlash, unda havolalar va multimediani joylashtirish o'qituvchiga qulaylik
yaratadi.

Darsni kirish qismida motivatsiya yaratish

- Dars boshida qisqa video yoki audio material ko'rsatish orqali
o'quvchilarning qiziqishini uyg'otish. Masalan, «O'tkan kunlar» romani mavzusida
Abdulla Qodiriy hayoti haqidagi qisqa metrajli film yoki asardan parcha o'qilgan
audiokitobni tinglash.

Интерактив savollar berish uchun Mentimeter yoki Polleverywhere vositalaridan foydalanish: «Sizningcha, eng sevimli o'zbek yozuvchisi kim?» degan savolga o'quvchilar telefon orqali javob berishadi va natijalar real vaqt rejimida ekranda chiqadi.

Yangi mavzuni o'zlashtirish bosqichida interaktiv metodlar

- Prezentatsiya va vizual vositalar: PowerPoint, Google Slides yoki Canva'da tayyorlangan slaydlarda adabiy asar personajlari, syujet sxemasi, tarixiy fon tasvirlanadi. Bu mavzuni tushunishni osonlashtiradi.

- Interaktiv doska (Jamboard, Miro): O'quvchilar birgalikda venndiagrammalar chizishadi, masalan, «Otello» va «Farhod va Shirin» asarlaridagi sevgi mavzusini solishtirishda.

- Onlayn so'z birikmalari va lug'atlar: Wordwall yoki Quizlet orqali yangi so'zlar va iboralarni o'rganish. Flashcard usulida so'zlarni takrorlash va o'yin shaklida test o'tkazish.

- Virtual ekskursiya: Google Earth yoki 360° fotosuratlar orqali adabiy asarda tasvirlangan joylarga «sayohat» qilish (masalan, Samarqanddagi Navoiy maqbarasi).

Bilimni mustahkamlash va amaliy mashqlar

- Onlayn test va viktorinalar: Kahoot, Quizizz yoki Google Forms orqali grammatika, imlo, adabiy faktlar bo'yicha testlar o'tkazish. Natijalar avtomatik hisoblanadi va o'qituvchiga tahlil uchun ma'lumot beradi.

- Guruhli ish: Padlet yoki Wakelet platformalarida o'quvchilar adabiy asar haqida fikrlarini yozadilar, rasmlar yoki havolalar qo'shib, bir-biriga izoh beradilar.

- Ijodiy topshiriqlar: Google Docs'da birgalikda insho yozish, hikoya davom ettirish yoki personaj xarakteristikasini tuzish. O'qituvchi real vaqt rejimida tuzatish kiritishi mumkin.

Uy vazifasi va mustaqil ish

- Raqamli platformalar orqali topshiriq berish: Google Classroom, Moodle yoki Telegram botlari yordamida matn o'qish, audio tinglash yoki qisqa video tayyorlash vazifalari.

- Elektron kutubxonalar (kitobxon.com, zyouz.com) orqali asarlarni o'qish va savollarga javob berish.

- O'quvchilarning raqamli portfoliyosini yuritish: har bir o'quvchi o'z ishlarini (insho, tahlil, audio she'r o'qish) Google Drive papkasida to'playdi.

Baholash va tahlil qilish

- Avtomatik baholash vositalari (Google Forms, Quizlet) yordamida tezkor natija olish.

- O'quvchilarning faolligini statistika orqali kuzatish (masalan, Kahoot hisobotlari).

- O'qituvchi o'z darslarini video yozib olishi va keyin tahlil qilishi mumkin (Zoom yoki OBS Studio vositalari).

Afzalliklari

- O'quvchilarning diqqatini uzoq vaqt ushlab turish.
 - Individual yondashuv: har bir o'quvchining darajasiga mos material tanlash imkoniyati.
 - Vaqtni tejash va resurslarni qayta ishlatish imkoniyati.
 - O'quvchilarda mediasavodxonlik va raqamli ko'nikmalar shakllanishi.
- E'tibor beriladigan muhim jihatlar
- Raqamli vositalar an'anaviy metodlarni (kitob o'qish, suhbat, og'zaki tahlil) to'liq almashtirmasligi kerak. Muvozanatni saqlash lozim.
 - Internet va texnika cheklangan maktablarda oflayn resurslardan (USB fleshkada saqlangan materiallar) foydalanish.
 - O'quvchilarning ekran oldida uzoq vaqt o'tirishi salbiy ta'sir ko'rsatmasligi uchun dars davomida harakatli mashqlar qo'shish.
 - Ma'lumotlar xavfsizligi: faqat ishonchli platformalardan foydalanish.

Raqamli ta'lim resurslarini ona tili va adabiyot darslarida to'g'ri va maqsadga muvofiq qo'llash orqali darslar jonli, o'quvchilar faol va natijalar yuqori bo'ladi. O'qituvchilar doimiy ravishda yangi vositalarni o'rganib, tajriba almashib borishlari tavsiya etiladi. Qo'shimcha materiallar uchun raqamlitalim.trm.uz va boshqa ta'limiy platformalarga murojaat qilish mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ona tili va adabiyot darslarida raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish o'quvchilarning bilim sifati va ta'limga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Raqamli metodlar nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish, adabiy asarlarni tahlil qilish va ijodiy fikrlashni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Ona tili va adabiyot o'qituvchilari uchun raqamli metodlar bo'yicha malaka oshirish kurslarini kengaytirish;

Dars jarayonida elektron resurslardan maqsadli va me'yorida foydalanish;

Milliy adabiyotga oid raqamli ta'lim platformalarini rivojlantirish;
O'quvchilarda media va axborot savodxonligini shakllantirishga alohida
e'tibor qaratish.

Adabiyotlar.

1. Abduqodirov A.A. Ta'limda axborot texnologiyalari. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. - 256 b.
2. Jo'rayev R.X., Tolipov O'.Q. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - Toshkent: Innovatsiya, 2020. - 312 b.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - Toshkent: Ma'naviyat, 2018. - 176 b.
4. Qodirov A., Saidov U. Ona tili o'qitish metodikasi. - Toshkent: O'qituvchi, 2017. - 240 b.
5. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiyalar asoslari. - Toshkent: Fan, 2018. - 280 b.
6. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. - Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021. - 350 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Umumiy o'rta ta'lim fanlari bo'yicha davlat ta'lim standartlari. - Toshkent, 2022.
8. UNESCO. ICT in Education: A Critical Literature Review and Its Implications. - Paris: UNESCO Publishing, 2019.
9. Mishra P., Koehler M.J. Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK): Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. - 2016. - Vol.108(6). - pp. 1017-1054.
10. Bates A.W. Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning. - Vancouver: BCcampus, 2020.